

PANU:

IKI-KIANTO PUHUTTAÄ JA TEETTÄÄ

Ilmari Iki-Kianto maatuu Niettussaaren mullassa, mutta työnsä ja muistonsa elää. Ei mikään yllätys: kyllä tiedettiin, että korpikirjailijan työt säilyvät paikkansa kansalliskirjallisuudessamme, ja arvata saattoi, että niin erikoinen mies aiheuttaa vielä monenmoista hämminkiä jälkeijääneiden keskuudessa Jo syksyllä ruvetiin puhumaan Ikin haudalle hankittavasta luonnottoman suuresta luonnonkivistä. Idea kai oli muutamien kunnan suomussalmelasten. Kun kiveä siten lopulta talvikeleillä lähdetiin noutamaan, se oli kadonnut. Kun oli puhe Kiannon kivistä, tämä oli minusta pikemminkin luonnollista kuin luonnontonta. Ennen pitkää löytyi kuitenkin uusi kivi, joka nyt sitten — tekee mieli sanoa: yllättäen — on kuin onkin Niettussaarella. En olisi kyllä yhtään hämmästynyt, vaikka tuo kahdeksantonninen järkäle olisi vaipunut Kiantaan. Kiven ovat hommanneet suomussalmelaiset, ja loppujen lopuksi kuljettamisessa avusti TVL, joka katsoi olevansa tämän avuliaisuuden velkaa, koska sen tientekijät olivat räjäyttäneet ensimmäisen hautakiven korpitiien täyteen, autuaan tietämättöminä paaden erikoistehtävästä. Muuten hautamuistomerkki kuuluu olevan kirjailijamestarin perikunnan asiana, niin myös, mitä kiveen kirjoitetaan.

Viime elokuussa näimme televisiossa Uolevi Ilmariopoika Kiannon suunnitteleman Kianto-filmin, jossa isä Ilmariä näytettiin ja hänestä kerrottiin hänen omimmassa, aidoinnassa ympäristössään, suomussalmelaisessa maisemassa. Sekä suunnittelu että kuvaus on saanut paljon kiitosta osakseen. Nyt kuuluu TV "ykkösen" pääohjaaja Mikke Niskanen suunnittelevan Kianto-elokuvaa, peräti kolmi- tai neliosaista väri kuvaa Ilmari Kiannon elämän vaiheista. Niskasen suunnitelmista oli pieni uutinen parissa Helsingin lehdessä, minkä jälkeen Kainuun Sanomat heti

tarttui asiaan ja levitti sen kolmelle palstalle, sekä pitkin että poikin. Niskanen on kertonut, että mikäli Kiannon suku ei pane vastaan, alkaa kuvaus jo syksyllä tai talvella ja että tarkoituksena on kuvata Kiannon nuoruus, keski-ikä ja vanhuus. Käsikirjoituskin on tekeillä: Panu Rajala on kirjailijan nimi. Osa näyttelijöistäkin kuuluu olevan tiedossa. Nuorta Kiantoa esittäisi Kaarlo Wilska, keski-ikäistä mestaria Niskanen itse. TV:ssä näimme Niskasen jo etukäteen huomiota herättänyt Kahdeksan surmanluotia, joka herätti huomiota sekä etu- että jälkikäteen. Sen ensimmäisessä osassa näimme Kaarlo Wilskan. Tuon lyhyen "tutustumisen" perusteella häntä voisi pitää melko sopivana tyyppinä nuoren runoilijamaisterin osaan. Niskanen on kertonut saaneensa idean(!) Kianto-elokuvaan tehdessään pihtiputaalaiskuvaansa, "Surmanluoteja". Kun luin tuosta jo etukäteen ihmetelin, mutta kun sitten kuuntelin Nälkämaan laulua "Surmanluotien" alku- ja taustamusiikkina, tulin ajatelleeksi, että siitä sen Kianto-filmin on täytyy nyt pälkähtää elokuvaajan mieleen. Muuten kyllä ihmettelen, minkä takia Nälkämaan laulu piti ottaa Kahdeksaan surmanluotiin, eihän Pihtiputaalla ja Suomussalmella, Kainuulla ja Keski-Suomella ole toistensa kanssa muuta yhteistä kuin että ovat molemmat osia armaasta Suomestamme. Tietenkin keski-suomalaiset korpimaisemat kuvissa varsinkin saadaan näyttämään vaikka korpikainuulaisilta, toisin sanoen, että täytyy olla asiantuntija erottaakseen ne, jollei satu tietämään, mutta Nälkämaan laulu on niin nimenomaan Kainuun laulu, että ainakin Iki itse olisi murissut muutakin kuin partaansa, jos näin olisi menetelty hänen eläissään. Toisaalta korven sävel tässä laulussa on niin aito, että liekö toista samanlaista kirjoitettu ja sävelletty.

Saana nähdä, tulevatko Kiannon filmin tekijät Ouluun. Ollisihan täällä yksi koulukodeis-

takin tallella. Oulusta Kianto on kirjoittanut joukon ratkierimullisia ja samalla kulttuuri-historiallisesti ainutlaatuisia kuvauksia, jotka ensimmäisen kerran julkaistiin muistelmateoksessa Papin poika. Oulusta on myös nuoren Ilmarin esikoisteos Väärällä uralla eli kuvaus yrityksestä antautua sotilasuralle Ilmari Calamnius astui riveihin vapaaehtoisena Oulun 4. tarkk' ampujapataljoonassa. Lukiessani äskettäin Ainalan kirjastossa vanhan Kaiun mikrofilmiä vuodelta 1896 löysin sattumalta pitkän ja hyvin muotoisen arvioinnin nuoren debytantin Väärällä uralla kirjasta, allekirjoituksena pelkkä J. (8:s kesäk.)

Loppuksi pieni pala US:sta 4. 2. 1919: "— Vielä niitä honkia humisee... Kuvailuisa korpikirjailijamme Ilmari Kianto on hiliattain julkaissut tämän nimisen kokoelman muistelmia, mietteitä ja kotkainuttua korvesta." Esittelijä kehottaa sitten viivyttämättä hankkimaan kirjan jokikiseen kirjastoon, pienimpäänkin. Hänen mielestään jokaisen kansalaisen, sellaisenkin, joka ei kirjallisuutta harrastaisi, olisi ollut se hankittava yksityiskirjastoonsa.

Totta, kirja, joka nyt lienee harvinaisuus, kuuluu Kiannon perhaisiin. Muistanpa millä riemulla mainio ystäväni Erkki Tiesmaa, "Eldankan" laulaja, sen lainasi, kun lähti opettamaan Lyseon pojille suomea a D. 1946.

Harvinainen kuva Ilmari Kiannosta Turjanlinnassa, joskus... Fetsi päässä, sikari suussa, luutnantin (?) takki, olikohan Iisun...? (US 4. 2. 1969)